

La donna caveglia las chandailas da Nadal sin la glista per suenter colurar ellas en il bogn.

Ins po producir chandailas en quatter guisas. Questas chandailas han ins fatg cun sfunsar il lamegl en il bogn da tschaira.

En l'atelier da decorar lavuran ins cun differentas tecnicas: Serigrafia, relief, stampar fotografias etc.

In'empernaivla chalur en la fabrica da chandailas

Nossadunnaun ha ina veglia tradiziun d'elavurar tschaira – i dat anc duas fabricas

DA CLAUDIA CADRUVI/ANR

■ **Ordadora bischi. Ed en la fabrica èsi chaud e bun. Igl è insatge lom en l'aria. La savur da parafin. Ma era insatge dultsch. Quai è la tschaira d'avieuls. Sa sch'igl è questa savur dultschina che derasa insatge sco ruassavladad en la fabrica da chandailas?** Era sche las maschinas fan in pau canera, na regia nagina hectica en questa fabrica a Nossadunnaun. Ins ha l'impressiun ch'i saja in'empernaivla lavur che las 25 persunas emploiadas han da far vi da lur maschinas, ma per part era a maun.

Fabricaziun en stiva

La fabricaziun da tschaira a Nossadunnaun ha ina lunga tradiziun che va enavos enfin tar la fundaziun da la claustra il 934.

Oz datti duas fabricas da chandailas en il vitg. Quella dad *Otmar Lienert* exista gia dapi 1828. Il 1906 ha il basat cumprà l'interpresa. Ins na dastgia dentant betg cumparegliar la situaziun da pli baud cun quella dad oz, conceda Lienert. Ses antenats producevan lur chandailas e devoziunalias en ina stiva. Els avevan sulet in u dus emploiads. Da lez temp faschev'ins chandailas quasi be per las baselgias, las claustras ed ils pelegrins. Ma era da lezzas uras avevan ils Lienert's gia

agens cumiss che gievan a far amognas lur products da tschaira per l'entira Svizra enturn.

Per clientella grischuna

Pir suenter la segunda guerra mundiala ha la glied cumenzà a cumprar dapli chandailas per il diever privat. Perquai pia ha il bab da Lienert pudì bajegiar ina fabrica. Otmar Lienert sez ha lura engrondì il manaschi avant otg onns. Cun las grondas fabricas da l'exteriur na po Lienert sa chapescha betg concurrenzar puncto pretschs. Tar el vegnan tschertas lavurs anc adina fatgas a maun, e quai custa. Ma Lienert po persuerter ademplir giavischs particulars.

«Sch'ina ustaria giavischa per exempel ina chandaila d'ina color che va exact a prà cun la decoraziun da maisa, lura pudain nus far quai senz'auter.» En l'atelier, nua ch'i vegn fabritgà chandailas cun maletgs stampads u reliefs, èsi da chattar chandailas ch'èn vegnidas decoradas a posta per clientella dal Grischun. I dat p. ex. chandailas cun maletgs da Nossadunna da la glich a Trun. Ma era l'Uniun da Lourdes Surselva ha empustà tar Lienert. «La claustra da Mustèr tutga era tar noss clients.» E la claustra da Müstair? «Anc betg», deplorascha il patrùn.

Otmar Lienert surveglia co la filischella da tschaira vegn rudlada giu da la maschina.

Trais sorts tschaira

Las chandailas per il diever privat èn fatgas da parafin. Lez è in product ordad ieli mineral. Per il champ liturgic dentant ston las chandailas cuntegnair 55 pertschient tschaira d'avieuls. Questa tschaira retira la fabrica da l'exteriur, di Lienert.

I na dettia numnadamain nagins apiculturs svizzers che furneschian tschaira. In pievel da 30 000 avieuls fetschia ad onn radund 270 grams tschaira, emprova Lienert de declerar la valor da questa materia.

La terza sort tschaira è il stearin, che sa cumpona da grass vegetal u grass d'animals.

20 grams enfin 10 kilos

Las chandailas pascalas dals Lienert's paisan diesch kilos. Las pli pitschnas, las chandailas d'unfrenda, paisan 20 grams. Tranter quests dus extremes exista in'entira paletta da grossezzas e lunghezzas. Da vegl enna differenzieschan ins quatter guisas da chandailas. I sa tracta da duas sorts che vegnian pressiadas cun pulvra da tschaira. Lura datti las chandailas sfunsadas, ch'ins bogna il lamegl pliras giadas en la tschaira rara.

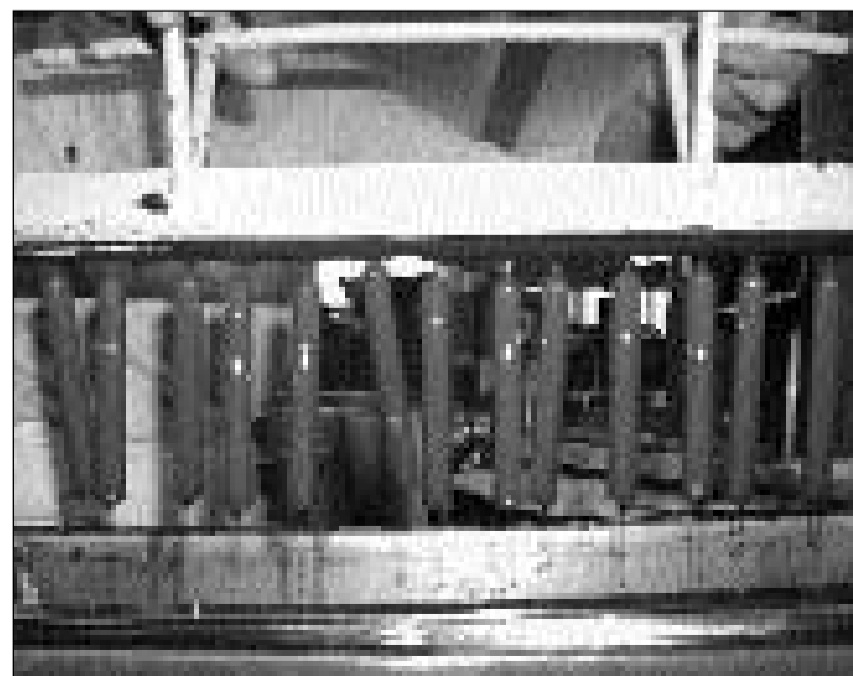
Tar la quarta moda da far chandailas tira ina maschina lunghezza lamegl pliras giadas tras il bogn da tschaira. Tranteren vegn la chandaila mintgamai sfradentada sin tarmentas rollas per ch'ella possia en il proxim bogn puspè tschiffar si blera tschaira

chauda. Il davos, cura che la grossezza giavischada è cuntanschida, vegn la «chandaila» da plirs meters tagliada en tocca. La maschina dals Lienert's tira en in turnus da lavur mintgamai quatter chandailas d'ina lunghezza da 100 meters.

Ordadora cuffli. Endadens en la fabrica da chandailas Lienert èsi flot chaud e savura da tschaira d'avieuls.

FOTOS CLAUDIA CADRUVI

Lavur a maun: Bagnar la glista cun chandailas per il pignol en la color.